

ПРЕВЕНТИВНІ ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ: ОПИТУВАННЯ ОСОБИ

Геращенко О.С., доцент кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки, ОДУВС, к.ю.н.

Поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень [3, 48].

Термін «превентивні заходи» означає попереджувальні (профілактичні, запобіжні) дії. Попередження злочинності – один з головних напрямів сьогодення в діяльності держави й суспільства в боротьбі із цим явищем.

В українському законодавстві превентивним заходам відводиться суттєва роль. Так, згідно із Законом України «Про Національну поліцію» поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України. Для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи [3, 49].

Згідно Закону України «Про Національну поліцію» ст. 31 встановлює перелік превентивних поліцейських заходів які вона може застосовувати:

1) перевірка документів особи; 2) опитування особи; 3) поверхнева перевірка і огляд; 4) зупинення транспортного засобу; 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 11) поліцейське піклування. Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи [3, 50].

Важливою складовою будь-яких превентивних заходів поліції має бути робота з громадськістю. Об'єктом спрямування такої превентивної діяльності насамперед будуть підозрюваний, потенційна жертва, свідки тощо.

Розглянемо один из превентивних заходів «Опитування особи» що викладений у ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»:

1. Поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень. Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення.

2. Надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога.

3. Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї цим Законом [3, 52].

Взагалі опитування осіб - це отримання інформації з відповідей на питання під час розмови, яка може бути відома їм про подію чи причетних до неї осіб. У процесі розмови питання можуть ставитися відкрито чи маскуватися. Але в будь-якому разі участь у бесіді опитуваного громадянина може бути тільки добровільною [4, 203].

Слід зазначити, що ефективність опитування залежить від якості підготовки поліцейських до процесу його проведення, а саме:

- Визначити предмет опитування. Тобто шляхом аналізу даних необхідно зібрати та систематизувати усю наявну інформацію для визначення предмету опитування (тобто яку необхідно отримати інформацію та про що саме).

- Визначити у якому вигляді може бути бажана інформація та як її отримати. Слід зазначити, що існують різні способи отримання інформації, а саме шляхом гласного або негласного опитування носіїв інформації (правопорушника, свідків, родичів, друзів, колег, тощо).

- Визначити коло осіб, які володіють значущою інформацією. Вийшовши на те або інше джерело інформації, необхідно чітко визначити його потенційні можливості, межі використання, ступінь достовірності.

- Вивчити характер осіб, з якими буде проведено опитування, тобто їх – індивідуально-психологічні властивості, мотиви, інтереси, уподобання, життєві цінності та принципи, пріоритети, домінуючі риси, позитивні та негативні якості, сильні та слабкі сторони характеру, особливості темпераменту; типові форми поведінки, спосіб життя, життєвий шлях, професію, освіту, соціальний статус, умови праці, ставлення до злочину, події тощо.

- Скласти план проведення опитування. План сприяє правильній організації опитування, а отже, й підвищенню його результативності. У ньому повинна міститися система питань, що обумовлена предметом опитування. Поліцейський виділяє базові слова, ключові речення, продумує позицію співрозмовника, хід опитування, передбачає нюанси, які можуть вплинути на його перебіг і результат. Визначає тактичні завдання, які необхідно вирішити з метою отримання інформації.

- Вибрати тактичні прийоми проведення опитування. Правомірність та ефективність тактичних прийомів залежить від того, чи відповідають вони вимогам законодавства України. Тобто тактичні прийоми повинні відповідати вимогам моралі, професійній етиці; бути науково-обґрунтованими (використання новітніх даних спеціальних наук, це в основному криміналістики, психології і логіки тощо), логічними, зв'язаними між собою, служити досягненню однієї стратегічної мети, ефективними, нести певне «навантаження», підкорятися виконанню певного завдання тощо. У процесі підготовки до проведення опитування поліцейському має сенс подумки змодельовати перебіг майбутньої дії, виходячи з найбільш вірогіднішої лінії поведінки об'єкта, продумати програму власних дій у різних ситуаціях. Це допоможе знайти оптимальні тактичні рішення, підвищить внутрішню професійно-психологічну готовність до роботи в умовах можливої протидії з боку опитуємого.

- Вибрати місце проведення опитування. Слід пам'ятати, що краще проводити опитування у обстановці, що не вимушує об'єкта довго чекати, тобто безпосередньо на місці події або у поліцейському приміщенні.

Таким чином, працівники поліції плануючи проведення опитування, повинні пам'ятати, що успіх залежатиме від його ретельної підготовки: а саме у визначенні предмету; вивчені особи опитуваного; оцінки обстановки; визначенні кінцевої мети, планування тощо.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] : закон України від 28. 06. 1996 р. № 254к/96-ВР із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на 15. 05. 2014 р. № 5-рп. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.

2. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379). – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page>.

3. Петков С.В., Лошицький М.В., Манжула А.А. Науково-практичний коментар Закону України “Про національну поліцію”. - К.:, 2015. - 240 с.

4. Сервецький І.В., Дашко В.А. Науково-практичний коментар Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”. -3-тє вид., доп. -К.:, 2006.-400 с.